

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

Google Scholar

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAHTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC.....	108
Musaeva Shoirazimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI.....	116
Yuldashev Abduraxim Abduraximovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	122
Anvar Allabergенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	

BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI

Azimova Muxlisa Alisherbekovna
Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o'zgarishini
o'rganish Universiteti (Green University) magistri
Ilmiy raxbar: G'ulomov Islombek, t.f.f.d., PhD

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy dunyoda bioiqtisodiyotning roli va rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Bioiqtisodiyot iqtisodiyot, ekologiya va turli texnologik fanlar kesishmasida shakllangan innovatsion yo'nalish bo'lib, uning asosiy maqsadi biosferaga antropogen ta'sirni kamaytirish hamda Yer aholisi ehtiyojlarini qondirish orqali barqaror rivojlanishni ta'minlashdan iborat. Bioiqtisodiyot biotexnologik materiallar va jarayonlarni qishloq xo'jaligi, oziq-ovqat, kimyo va farmatsevtika sanoati kabi muhim iqtisodiy tarmoqlarga integratsiya qilishni nazarda tutadi. Turli mamlakatlarda bioiqtisodiyotning rivojlanish maqsadlari va ustuvor yo'nalishlari tabiiy resurslar salohiyati, sanoat infratuzilmasi, ilmiy-texnik baza va malakali kadrlar mavjudligi kabi omillarga bog'liq.

Kalit so'zlar: bioiqtisodiyot, bioiqtisodiy siyosat, biotexnologiya, bioiqtisodiy rivojlanish maqsadlari, bioresurslar, biomassa, qayta tiklanmaydigan tabiiy resurslar, chiqindilarni qayta ishlash.

Аннотация. В данной статье анализируются роль и перспективы развития биоэкономики в современном мире. Биоэкономика представляет собой инновационную сферу, сформировавшуюся на стыке экономики, экологии и различных технологических наук. Её основной целью является достижение устойчивого развития путем минимизации антропогенного воздействия на биосферу и одновременного удовлетворения жизненно важных потребностей постоянно растущего населения Земли. Биоэкономика предполагает активную интеграцию биотехнологических материалов и процессов в ключевые отрасли экономики, такие как сельское хозяйство, пищевая, химическая и фармацевтическая промышленность. Цели и приоритетные направления развития биоэкономики в различных странах зависят от ряда факторов, включая природно-ресурсный и промышленный потенциал, уровень научно-технологического развития и наличие квалифицированных кадров.

Ключевые слова: биоэкономика, биоэкономическая политика, биотехнология, цели развития биоэкономики, биоресурсы, биомасса, невозобновляемые природные ресурсы, переработка отходов.

Abstract. This article analyzes the role and development prospects of the bioeconomy in the modern world. The bioeconomy is an innovative field that has emerged at the intersection of economics, ecology, and various technological sciences. Its primary objective is to achieve sustainable development by minimizing anthropogenic impacts on the biosphere while simultaneously meeting the essential needs of the continuously growing global population. The bioeconomy involves the active integration of biotechnological materials and processes into key economic sectors such as agriculture, food production, chemical industries, and pharmaceuticals. The goals and priority directions of bioeconomic development vary across countries depending on factors such as natural resource availability, industrial capacity, scientific and technological potential, and the availability of skilled human resources.

Keywords: bioeconomy, bioeconomic policy, biotechnology, bioeconomic development goals, bioresources, biomass, non-renewable natural resources, waste recycling.

KIRISH

Tabiiy resurslardan samarali foydalanish, ekologik muvozanatni saqlash va atrof-muhitni muhofaza qilish bilan bog'liq iqtisodiy taraqqiyot XXI asrda dunyodagi eng katta muammolardan biridir. Aholi sonining o'sishi, sanoat ishlab chiqarishining kengayishi, tabiiy resurslarning kamayishi va iqlim o'zgarishi yangi iqtisodiy rivojlanish paradigmasini talab qiladi. Bioiqtisodiyot barqaror rivojlanishning asosiy strategiyasidir.

Bioiqtisodiyot iqtisodiy qiymat yaratish uchun biologik resurslar, jarayonlar va yangi biotexnologiyalardan foydalanadi. U qishloq xo'jaligi, oziq-ovqat, o'rmon xo'jaligi, baliq ovlash, farmatsevtika, bioenergetika va chiqindilarni qayta ishlash sohalarini qamrab oladi. Bioiqtisodiyotning asosiy maqsadlari qayta tiklanadigan biologik resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni minimallashtirish, resurslar aylanishi va ekologik xavfsizlikni ta'minlashdan iborat.

Rivojlangan davlatlar bioiqtisodiyotni yangi rivojlanish omili sifatida ko'rishadi. Bioiqtisodiyotni rivojlantirish tashabbuslari Yevropa Ittifoqi, AQSh, Kanada, Yaponiya va Janubiy Koreyada amalga oshirilgan. Ushbu tashabbuslar uglerod chiqindilarini kamaytirish, biologik resurslardan samarali foydalanish va yangi texnologiyalarni rivojlantirishga qaratilgan.

So'nggi yillarda O'zbekiston yashil iqtisodiyot, qayta tiklanadigan energiya, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik barqarorlikka e'tibor qaratdi. Mamlakatdagi qishloq xo'jaligi, oziq-ovqat va bioresurslarga boy mintaqalar bioiqtisodiyotni rivojlantirish salohiyatini taqdim etadi. Bu mavzu, shuningdek, biologik resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va bioiqtisodiyotning institutsional tuzilmasini mustahkamlash zarurati tufayli ham dolzarbdir.

Bioiqtisodiyotning barqaror rivojlanishdagi rolini ilmiy jihatdan asoslash, uning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy samaradorligini baholash hamda O'zbekistonning bioiqtisodiyotni rivojlantirish ustuvor yo'nalishlarini aniqlash zarurati ushbu tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Dunyo aholisining o'sib borishi sharoitida iste'molchilar jamiyatiga sig'inish muqarrar ravishda tabiiy ekotizimlarga va umuman biosferaga bosimni kuchaytiradi, bu esa qayta tiklanadigan tabiiy resurslarning asta-sekin kamayishi (chunki ularni qazib olish tezligi o'zini o'zi tiklash imkoniyatidan oshib ketadi) va atrof-muhitning keng ko'lamli ifloslanishi kabi salbiy oqibatlarga olib keladi [1, 2]. Ba'zi mutaxassislar fikriga ko'ra, tartibga solish mexanizmlari mavjud bo'lmagan sharoitda sivilizatsiyaning tizimsiz va tartibsiz rivojlanishi yaqin kelajakda yanada jiddiy iqtisodiy va ijtimoiy falokatlarga olib kelishi mumkin, agar tabiiy resurslardan foydalanishni samarali boshqarish va atrof-muhitga antropogen ta'sirni minimallashtirish usullari topilmasa [2–6]. Ushbu ishning maqsadi bioiqtisodiy strategiyaning maqsadlari va yo'nalishlari haqidagi tushunchalarni tahlil qilish, shuningdek, biotexnologiyaning davlatlarning iqtisodiy rivojlanishiga ta'sirini o'rganishdan iborat edi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotimiz metodologiyasi barqaror rivojlanish konsepsiyasi, yashil iqtisodiyot tamoyillari, aylana iqtisodiyot (circular economy) va resurslardan oqilona foydalanish nazariyalariga asoslanadi. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning umumiy va maxsus usullaridan foydalanildi. Avvalo, bioiqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanish bosqichlarini o'rganishda tarixiy va mantiqiy tahlil usuli qo'llanildi. Ushbu usul bioiqtisodiyot konsepsiyasining paydo bo'lishi, rivojlanish tendensiyalari hamda uning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligini aniqlash imkonini berdi.

Ushbu tadqiqotda foydalanilgan materiallar qatoriga o'zbek va xalqaro mualliflarning muayyan mamlakatlarda bioiqtisodiy rivojlanishning maqsadlari va yo'nalishlarini tavsiflovchi ilmiy maqolalari, shuningdek, ushbu mamlakatlarda bioiqtisodiyotning sanoat va qishloq xo'jaligi rivojlanishiga qo'shgan hissasi haqidagi statistik tahlil ma'lumotlari kiritildi. Tadqiqotning axborot bazasini Food and Agriculture Organization (FAO), United Nations Environment Programme, Organisation for Economic Co-operation and Development, European Commission, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi vazirlik va idoralari, ilmiy-tadqiqot institutlari hamda mahalliy va xorijiy ilmiy nashrlar ma'lumotlari tashkil etdi.

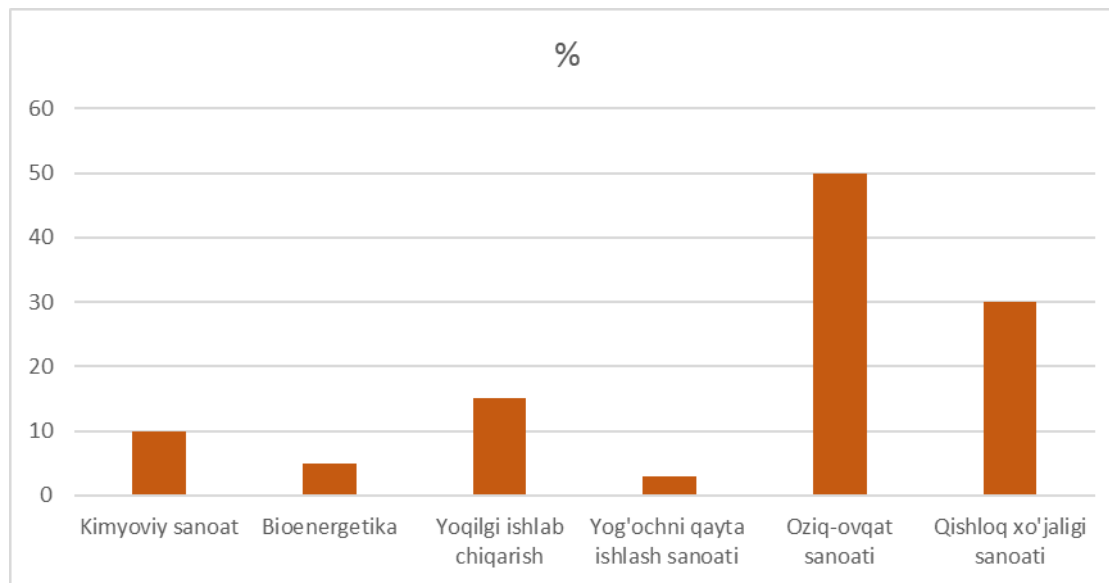
Tadqiqotda tizimli yondashuv usuli muhim metodologik asos sifatida qo'llanildi. Bioiqtisodiyot iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy elementlarning o'zaro bog'liq tizimi sifatida ko'rib chiqildi. Ushbu yondashuv biologik resurslardan foydalanish, ularni qayta tiklash va boshqarish jarayonlarini kompleks baholash imkonini berdi.

Turli mamlakatlarda bioiqtisodiyotning rivojlanish darajasini o'rganishda qiyosiy tahlil usuli qo'llanildi. Yevropa Ittifoqi, AQSh, Kanada, Yaponiya va boshqa davlatlarning bioiqtisodiyot strategiyalari hamda ularning natijalari O'zbekiston tajribasi bilan solishtirildi. Bu esa milliy sharoitda qo'llash mumkin bo'lgan samarali tajribalarni aniqlashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

“Bioiqtisodiyot” atamasi ishlab chiqarishning atrof-muhitga ta’sirini minimallashtirishga qaratilgan yangi strategiya sifatida ta’riflangan tushuncha bo’lib, unga tabiiy resurslardan samaraliroq foydalanish, chiqindilarni qayta ishlash va boshqalar orqali erishish mumkin [7]. Iqtisodiyot va biologiya (yoki ekologiya) chorrahasida paydo bo’lgan yangi ijtimoiy-texnologik soha bo’lgan bioiqtisodiyotni hayot fanlaridagi innovatsion texnologiyalar — molekulyar biologiya va genetika, shuningdek, ilg’or biotexnologiyalarsiz tasavvur qilib bo’lmaydi va u tez rivojlanib, o’rmon xo’jaligi, oziq-ovqat va qishloq xo’jaligi sanoatidagi barcha ish o’rinlarining taxminan 10 foizini ta’minlaydi [8–10]. Umumiy moliyaviy aylanmaning taxminan yarmi oziq-ovqat ishlab chiqarishdan, taxminan to’rttdan bir qismi qishloq xo’jaligi va o’rmon xo’jaligidan hamda taxminan to’rttdan bir qismi farmatsevtika, tsellyuloza va qog’oz, to’qimachilik, bioyoqilg’i ishlab chiqarish va boshqalar kabi bio-bog’liq deb ataladigan sanoat tarmoqlaridan keladi (1-rasm).

1-rasm. Bioiqtisodiyotning asosiy yo’nalishlari

XULOSA VA TAKIFLAR

Hozirgi vaqtda “bioiqtisodiyot” yoki “bio-bog’liq iqtisodiyot” atamaları biotexnologiyaning ishlab chiqarish jarayonlarida faol ishtirokini anglatadi, bunda tabiiy resurslardan samarali foydalanishni maksimal darajada oshirish va atrof-muhitga ta’sirni minimallashtirish maqsadi qo’yiladi. Bioiqtisodiyot strategiyalari qishloq xo’jaligidan tortib sanoatgacha biomassadan foydalanadigan barcha ishlab chiqarish tarmoqlarini qamrab oladi.

Bioiqtisodiyot juda istiqbolli soha bo’lib, dunyoning aksariyat mamlakatlarida tabiiy resurslarga boyligi tufayli muvaffaqiyatli rivojlanmoqda. Shuni tan olish kerakki, ayrim biotexnologik sohalarga, xususan, gen muhandisligiga nisbatan jamoatchilikning ehtiyotkorona munosabatda bo’lishiga qaramay, bioiqtisodiyot barqaror rivojlanish strategiyalari maqsadlariga erishishning eng istiqbolli yo’lini ifodalaydi — kelajak avlodlar uchun atrof-muhitni saqlab qolish bilan birga Yer aholisining moddiy farovonligini ta’minlash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Bioeconomy: Shaping the Transition to a Sustainable, Biobased Economy. – Cham: Springer International Publishing, 2018. – 355 p.
2. Organisation for Economic Co-operation and Development. The Bioeconomy to 2030: Designing a Policy Agenda. – Paris: OECD Publishing, 2009. – 326 p.
3. European Commission. A Sustainable Bioeconomy for Europe: Strengthening the Connection between Economy, Society and the Environment. Updated Bioeconomy Strategy. – Brussels, 2018. – 107 p.
4. Food and Agriculture Organization. Sustainable Bioeconomy Guidelines: Principles and Guidance for Sustainable Bioeconomy Operations. – Rome, 2021. – 152 p.
5. United Nations Environment Programme. Global Environment Outlook 6: Healthy Planet, Healthy People. – Nairobi: UNEP, 2019. – 708 p.

6. Bugge M., Hansen T., Klitkou A. What Is the Bioeconomy? A Review of the Literature // Sustainability. – 2016. – Vol. 8(7). – P. 691–708.
7. D’Amato D., Droste N., Allen B., et al. Green, Circular, Bio Economy: A Comparative Analysis of Sustainability Avenues // Journal of Cleaner Production. – 2017. – Vol. 168. – P. 716–734.
8. Birner R. Bioeconomy Concepts // Bioeconomy: Shaping the Transition to a Sustainable, Biobased Economy. – Cham: Springer International Publishing, 2018. – P. 17–38.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi “2019–2030 yillarda O‘zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” PQ-4477-son qarori. <https://lex.uz/docs/-4539502>
10. United Nations. Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. – New York: United Nations, 2015. – 41 p.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>